

Arbeids- og sosialdepartementet
Pb 8019 Dep
0030 Oslo

Grannes den 18.07.2014

Høringssvar - et enklere tiltakssystem tilpasset brukernes behov

De aller fleste med utviklingshemning kan og bør bidra i samfunnets produktive virksomhet. Slik er det ikke i dag. Årsaken er svakheter ved vår arbeidsmarkedspolitik. Det er positivt at arbeidsmarkedstiltakene og arbeidsmarkedspolitikken settes på den politiske dagsorden. Det er gledelig at departementet varsler en gjennomgang av politikfeltet i form av en stortingsmelding høsten 2014. NFU er svært interessert i å bidra til utarbeidelsen av en arbeidsmarkedspolitik som bidrar til et inkluderende arbeidsliv.

I forbindelse med reformen for mennesker med utviklingshemning, stilte et enstemmig storting seg bak [st.meld. 47 \(1989-90\)](#) hvor det ble etablert en målsetning om å øke arbeidsdeltakelsen for mennesker med utviklingshemning. Etter 25 år, er det vanskelig å se at vi har beveget oss i retning av målsetningen.

NFU er kritisk til forskriftsendringene. Vi anbefaler at ønskede endringer innarbeides i den varslede stortingsmeldingen fordi:

- Internasjonale erfaringer med konkurranseutsetting er ikke utelukkende positive. Det er heller ikke slik at en direkte kan overføre internasjonale erfaringer til norske forhold. De institusjonelle forholdene i arbeidsmarkedspolitikken varierer relativt mye mellom ulike land.
- Tiltakene som er opplistet i forskriftens kapitler, er en samling av gjensidig avhengige tiltak. Skal en endre ett av tiltakene, vil det kunne få store konsekvenser for de andre tiltakene. Den gjensidige avhengigheten gjelder både med hensyn til tiltaksbedriftene og tiltaksdeltakerne. En forsvarlig endring av tiltakene i arbeidsmarkedspolitikken, krever en helhetlig gjennomgang av politikfeltet, noe en kan få i forbindelse med og i oppfølgingen av den varslede stortingsmeldingen.
- Dagens tiltaksbedrifter utgjør et relativt skjørt system. Mange bedrifter sliter økonomisk. Landets geografi og befolkningsfordeling medfører at mange bedrifter nødvendigvis har få tiltaksplasser og en stor spredning i utfordringene knyttet til personene på tiltak. Svak økonomi og store utfordringer på kompetansefeltet, bør tilsi varsomhet med å innføre endringer som kan svekke dagens system. Før en vedtar endringer, bør endringenes mulige konsekvenser utredes.

- Det er både mulig og ønskelig å benytte andre tiltaksyttere enn arbeidsmarkeds- og vekstbedriftene innen rammen av dagens forskrift. I debatten er både Kirkens bymisjon og Pøbelprosjektet nevnt som eksempler på mulige tiltaksyttere. Dersom slike ideelle organisasjoner oppfyller kvalitetskravene, kan de benyttes etter dagens forskrift. En trenger ingen forskriftsendring for å involvere ideelle eller andre organisasjoner. En trenger imidlertid en endring dersom tiltaksbedriftene skal utbetale overskudd til sine eiere.

Stortingets behandling av den varslede meldingen om arbeidsmarkedspolitikken og oppfølgingen av denne, vil være en langt bedre mulighet for en helhetlig gjennomgang av arbeidsmarkedstiltakene. NFU har ventet på effektive tiltak i 25 år. Om vi må vente ytterligere noen måneder på den varslede stortingsmeldingen, vil det på ingen måte være avgjørende.

Historien om brutte løfter og virkningsløse tiltak bør avsluttes

Fra vårt ståsted synes arbeidsmarkedstiltakene i liten grad å tjene de politiske målsetningene på feltet, noe som kan illustreres med eksempler:

1. I følge [st.meld. 47 \(1989-90\)](#), side 51, var ca. 2800 personer med utviklingshemning i arbeid før reformen for mennesker med utviklingshemning. Behovet ble anslått til å være 7000 arbeidsplasser. Antallet tiltaksplasser skulle bygges ut etterhvert. I følge [meld.st. 45 \(2012-2013\)](#) har 3270 personer med utviklingshemning vedtak om Varig tilrettelagt arbeid i dag (se side 56). Det verserer flere tall for antall personer med utviklingshemning som er på tiltak. Legger en tallene fra [Söderström og Tøssebro](#) til grunn, kan en regne med at ca. 1900 personer med utviklingshemning er under VTA. [Professor Karl Elling Ellingsen](#) benytter departementets tall og viser at personer med utviklingshemning systematisk er blitt utstøtt også fra arbeidsmarkedstiltakene. Ut i fra de politiske målsetningene, er det et stort behov for å utvikle bedre tiltak og en mer effektiv arbeidsmarkedspolitikk. Den foreslåtte forskriftsendringen vil ikke bidra til å sikre målsetningene på feltet.
2. Avklaringstiltakene er foreslått slått sammen og konkurranseutsatt. Mennesker med utviklingshemning får i hovedsak ikke får noen reell vurdering av sin arbeidsevne og muligheter for yrkesdeltakelse i dag, men sluses automatisk til et liv som uføretrygdde den dagen de fyller 18 år. I den grad de får arbeidsmarkedstiltak, er det utelukkende snakk om VTA. Situasjonen er et resultat av manglende kompetanse og manglende tiltak innen dagens systemer. Skal arbeidsevnevurderingene bli reelle, kreves kompetanseutvikling, oppbygging av et mer effektivt tiltaksapparat og styrking både av arbeidsevnevurderingene i NAV og tiltaksbedriftenes muligheter for arbeidsutprøving. Det er vanskelig å se at forslaget om forskriftsendring vil bidra til at flere personer med utviklingshemning kommer i arbeid. De foreslåtte forskriftsendringene vil bidra til å forsterke svakhetene med dagens system.
3. Forslaget om å slå sammen oppfølgingstiltak og arbeid med bistand samt å konkurranseutsette tiltakene, vil også kunne forsterke svakhetene som vi allerede har med dagens tiltakssystem. Arbeid med bistand ble opprinnelig utviklet som et tilbud overfor mennesker med utviklingshemning. Tiltaket fungerte svært bra, så lenge tiltaksdeltakerne fikk bistand. Men når bistanden ble utfaset, forsvant imidlertid grunnlaget for yrkesdeltakelsen for utviklingshemmede. Løsningen på utfordringen er ikke sammenslåing av tiltak eller konkurranseutsetting, men å åpne tiltaket slik at det kan kombineres med andre tiltak eller på annen måte gjøre det mulig med en viss bistand også etter de tre årene tiltaket i dag er

- definert å gjelde.
4. Utviklingshemmede marginaliseres også blant de marginaliserte gruppene. Forholdet skyldes verken antallet tiltak eller manglende konkurranseutsetting. Tiltaksapparatets finansieringsstruktur er derimot svært avgjørende. Tilskuddene innen tiltakskategoriene er i de fleste tilfeller konstant og tiltaksbedriftene er underlagt lønnsomhetskrav. Under disse rammene vil det være økonomiske motiver for å ansette tiltaksdeltakere med høyest forventet produktivitet og høyest overgang til ordinært arbeid. Finansieringsstrukturen stimulerer til å ansette dem med minst utfordringer og å utelate dem hvor bistandsbehovet er størst. Den foreslåtte Forskriftsendringen vil kunne forsterke disse effektene.

Knappt noen med utviklingshemning får yrkesopplæring selv om opplæringsloven har gode løsninger med lærekandidatordninger. Manglende yrkesopplæring skyldes dels manglende koordinering mellom opplæringsfeltet og arbeidsmarkedsfeltet. Dels skyldes forholdet manglende arbeidsevnevurderinger og det at arbeidsmarkedsmyndighetene kan sende kommunene regningen for jobben som de ikke har gjort. Utviklingshemmede som ikke får et arbeidstilbud, vil nemlig ha rett til et kommunalt aktivitetstilbud på dagtid (se [rundskriv om aktiv omsorg](#)).

Forslagene til forskriftsendring vil ikke bedre situasjonen for mennesker med utviklingshemning, men de vil kunne bidra til å forsterke eksisterende problemer. Forslaget til forskriftsendringen forutsetter også at fremtidens tiltaksstruktur i stor grad skal være som i dag.

Det finnes ingen saklig grunn for å endre en forskriften for to av arbeidsmarkedstiltakene rett før Stortinget skal behandle arbeidsmarkedspolitikken. NFU anbefaler at forskriften forblir uendret inntil det er foretatt en helhetlig gjennomgang av arbeidsmarkedspolitikken og at departementet innarbeider alle ønskede endringer i arbeidsmarkedstiltakene i en helhetlig presentasjon i den varslede stortingsmeldingen.

Med hilsen

Jens Petter Gitlesen
Forbundsleder